

2022-11-22

TJÄNSTESKRIVELSE

Dnr: UBN 2022/00129

Motion – Åtgärder mot våld i ungas nära relationer (återremiss)

Inkom den 20 juni 2022 av Fredrik Holmqvist med flera (V)

Förslag till beslut

Utbildningsnämnden beslutar föreslå kommunfullmäktige att lämna motionen utan åtgärd mot bakgrund av att skolorna redan har ett omfattande demokratiskt uppdrag som bland annat innebär att motverka alla former av kränkande behandling. Läroplanernas inledande delar har från och med detta läsår fått nya formuleringar som ytterligare trycker på skolans värdegrundsuppdrag och omsorg om elevers hälsa och välbefinnande. Rektorererna tillsammans med sina respektive huvudmän ansvarar för att uppdraget uppfylls i enlighet med styrdokumentet.

Motionen faller inte under utbildningsnämndens ansvarsområde.

Sammanfattning av ärendet

Svar på motionen återremitterades från utbildningsnämndens sammanträde i november i syfte att undersöka om behov av fortbildning finns inom området ”Våld i ungas nära relationer”, och om utbildningsenheten tillsammans med socialtjänsten kan bidra till denna fortbildning. Utbildningsnämnden beslutar föreslå kommunfullmäktige att motionen lämnas utan åtgärd.

Motionärerna har föreslagit fyra punkter som förebyggande åtgärder mot våld i ungas nära relationer. De innebär bland annat att Nacka kommun ska utarbeta en plan för att stoppa och motverka killars våld mot tjejer och hbtqi-personer i deras partnerrelationer, göra informationsinsatser till det allmänna samt uppmana föräldrar att prata om detta och utbilda alla anställda i kommunen liksom andra aktörer som har barn och unga som målgrupp.

Området som motionärerna lyfter är ett viktigt område men det ingår redan i skolornas uppdrag. Skolorna har ett omfattande demokratiskt uppdrag från nationell nivå som bland annat innebär att utbildningen ska utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar som människolivets okränkbarhet och människors lika värde, oavsett kön eller könstillhörighet. Läroplanernas inledande skrivningar om skolans uppdrag har

fått nya formuleringar om skolans ansvar att utbilda och stötta elever på området som motionen omfattar. Läroplansområdet som tidigare hette Sex och samlevnad har bytt namn till *Sexualitet, samtycke och relationer* för att markera att kunskapsområdet har blivit bredare. Skolverket har i samband med läroplansändringarna utarbetat kompetensutvecklingsmaterial för lärarna.

De föreslagna åtgärderna faller inte inom utbildningsnämndens ansvarsområde då ansvaret för verksamheterna och medarbetarnas kompetensutveckling är respektive huvudmans. Hur uppdraget ska utformas och uppfyllas är de professionella i skolan bäst lämpade att avgöra. Enligt Nacka kommuns styrprinciper beslutar kommunfullmäktige om målen, men detaljstyr inte hur de ska uppfyllas.

Utbildningsenheten har tillfrågat Valfärd skola samt några fristående skolor om de ser ett behov av kompetensutveckling på området. De flesta av de tillfrågade anser inte att det behövs då det omfattas av skolans värdegrundsuppdrag, även om området är angeläget. Utbildningsenheten kommer att återkomma till de rektorer som ser kompetensutveckling som värdefullt med tips på stiftelsen 1000 Möjligheter och deras nationella stöd- och kunskapsplattform Ungarelationer.se samt Skolverkets kompetensutvecklingsmaterial om det nya kunskapsområdet Sexualitet, relationer och samtycke. Stiftelsen 1000 Möjligheter utbildar vuxna som arbetar med unga i dessa frågor.

Motionen är även remitterad till Kulturnämnden, Fritidsnämnden, Socialnämnden, Arbets- och företagsnämnden samt Kommunstyrelsen.

Förslagen i motionen

För att sätta mer fokus på förebyggande åtgärder föreslår motionärerna fyra punkter som proaktivt ska förebygga våld i ungas nära relationer. Förslagen innebär

- att det utarbetas en plan för hur Nacka kommun ska arbeta proaktivt för att stoppa och motverka killars våld mot tjejer och våld mot hbtqi-personer i deras partnerrelationer.
- att varje enhet/ställe där unga är, sportanläggningar, fritidsgårdar, Ungdomsmottagningen, socialkontor, skolor mm, sätter upp anslag om att våld i nära relation är ett allvarligt brott och att den som utsätter andra eller själv utsätts bör höra av sig till en vuxen och/eller anmäla till polisen
- att föräldrar till barn och unga 12–18 år informeras om problemet genom ett digitalt nyhetsbrev från kommunen där de uppmanas att prata med sitt barn/tonåring om detta.

- att alla anställda, direkt av Nacka kommun eller i företag som utför tjänster och som har barn/unga som målgrupp, ges information och utbildning i Våld i ungas nära relationer

Utbildningsenhetens utredning och bedömning

Våld i ungas parrelationer – rapport från Brå

Brå¹ har utifrån ett regeringsuppdrag bland annat studerat vilka åtgärder som kan vidtas i samhället för att motverka våld i ungas parrelationer. Brå överlämnade sin rapport till regeringen under 2021.

Brå konstaterar bland annat att det finns lite svensk forskning på området och att det finns ett stort behov av kunskap om omfattningen av ungas relationsvåld. Det finns bara en svensk studie som särskilt fokuserat på omfattningen av ungas parrelaterade våld och den bygger på enkätundersökningar. Brå anser att prevalensstudier behöver göras om karaktären på ungas våld, till exempel skillnader mellan allvarlig och lindrig våldsutövning mellan könen och hos hbtqi-personer, samt arenor för våldet. Forskning om dödligt våld i ungas parrelationer saknas helt.

Utifrån Brås inhämtade synpunkter från myndigheter och organisationer framkommer att många professionella som arbetar med barn och unga saknar en medvetenhet kring denna problematik. Som exempel räknar Brå bland annat upp lärare och annan skolpersonal, elevhälsan och socialarbetare och personer inom vården. Brå menar att det tycks finnas mycket lite samlad kunskap om det stöd som idag är tillgängligt i Sverige för de unga som är utsatta för våld i sina nära relationer. En ideell stiftelse, *1000 Möjligheter*, har ett uttalat fokus på att stödja unga i åldern 15–20 år som är utsatta eller utsätter någon för våld i en parrelation genom sin nationella stöd- och kunskapsplattform *Ungarelationer.se*.

Brå föreslår regeringen flera strategiska åtgärder, bland annat att i svensk skolmiljö implementera något av de internationella evidensbaserade våldsförebyggande program som har fokus på våld i ungas parrelationer. Vidare föreslår Brå att aktörer som på olika sätt möter barn och unga genomför kunskaps- och kompetenslyft kring våld i ungas parrelationer som är anpassade efter behoven i deras verksamhet. Centrala aktörer på området ska tydligt integrera ett hbtqi-perspektiv, hedersperspektiv och funktionshinderperspektiv i arbetet och kunskapsproduktionen kring våld i ungas parrelationer.

---

¹ Brottsförebyggande rådet

Skolans nationella uppdrag

Skolorna har från nationell nivå ett omfattande demokratiskt uppdrag. I skollagen formuleras det bland annat som nedan.

- Utbildningen inom skolväsendet syftar till att barn och elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden.
- Utbildningen ska också förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på.
- Utbildningen syftar också till att i samarbete med hemmen främja barns och elevers allsidiga personliga utveckling till aktiva, kreativa, kompetenta och ansvarskännande individer och medborgare.
- Utbildningen ska utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna som människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet samt solidaritet mellan människor. Var och en som verkar inom utbildningen ska främja de mänskliga rättigheterna och aktivt motverka alla former av kränkande behandling.²

Efter det att Brås rapport överlämnades till regeringen har läroplanernas inledande delar fått nya formuleringar från och med detta läsår. Bland annat uttrycks att: ”Ingen ska i skolan utsättas för diskriminering som har samband med kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, könsöverskridande identitet eller uttryck, sexuell läggning, ålder eller funktionsnedsättning eller för annan kränkande behandling. Alla sådana tendenser ska aktivt motverkas. Intolerans, förtryck och våld, till exempel rasism, sexism och hedersrelaterat våld och förtryck, ska förebyggas och bemötas med kunskap och aktiva insatser.”

”...Eleverna ska få kännedom om hur de kan få hjälp om de upplever otrygghet i eller utanför skolan. Omsorg om den enskilda elevens hälsa, välbefinnande och utveckling ska präglade verksamheten.”

Utöver den reguljära lärarbundna undervisningen har elevhälsan med sina olika funktioner en viktig roll att fylla, både vad gäller det förebyggande hälsoarbetet och för den enskilda elevens hälsa.

---

² Skollagens 1 kapitel, utdrag ur 4–5§§

En ny läroplan – Sexualitet, samtycke och relationer

Läroplanen för sex och samlevnad har fått ett bredare kunskapsområde och i och med det också bytt namn till *Sexualitet, samtycke och relationer* som mer speglar omfattningen av området. Läroplansändringarna gäller från och med detta läsår.

Kunskapsområdet, som ingår i arbetet med normer och jämställdhet i skolans övergripande värdegrunds- och kunskapsuppdrag, ska enligt läroplanerna ”...främja elevernas hälsa och välbefinnande, stärka förmågan att göra medvetna och självständiga val, bidra till förståelse för egna och andras rättigheter, förmedla betydelsen av samtycke, omfatta kunskaper om maktstrukturer kopplade till kön och hedersrelaterat våld och förtryck, utveckla elevernas kritiska förhållningssätt till framställningar av relationer och sexualitet i olika medier och sammanhang, bland annat i pornografi....Begrepp som sexualitet, relationer, jämställdhet, normer och identitet ingår i flera kurs- och ämnesplaner. Det innebär att ansvaret för kunskapsområdet vilar på flera lärare...”

Vidare står det i läroplanerna att ”I skolan ska alla tendenser till diskriminering eller kränkande behandling, inklusive hedersrelaterat våld och förtryck, förebyggas och bemötas med kunskap och aktiva insatser.” (Skolverket)

Kompetensutvecklingsmaterial från Skolverket

Skolverket har utformat stöd- och informationsmaterial till lärarna på det nya läroplansområdet *Sexualitet, samtycke och relationer* och erbjuder också mer omfattande kompetensutveckling genom webbkurser för de olika skolformerna.

Eventuellt behov av kompetensutveckling

Utbildningsenheten har utifrån beslutet i utbildningsnämnden ställt en fråga till Valfärd skola samt några fristående skolors rektorer om de ser ett behov av kompetensutveckling på området.

Valfärd skola menar att de i nuläget inte ser något behov av kompetensutveckling för de kommunala skolorna. Det är ingen fråga som rektorerna har flaggat för som angelägen, men om det skulle uppdagas som ett problem måste de naturligtvis förhålla sig till det. Valfärd skola menar vidare att det här området ryms inom det uppdrag som alla lärare och skolorna har och ska arbeta mot samt att det finns visst kompetensutvecklingsmaterial på Skolverkets webb.

En rektor för en fristående skola menar också att de ser inget behov att uppmärksamma detta nu, även om detta högst relevanta problem är något skolan potentiellt kan stävja genom sitt förebyggande värdegrundsarbete. En annan ser inte heller att det finns behov av kompetensutveckling.

Två rektorer för fristående grundskolor menar att kompetensutveckling skulle vara givande för personalen inklusive elevhälsan.

Ansvarsfördelning stat, hemkommun, huvudman och rektor

Skollagen och andra styrdokument reglerar skolans nationella uppdrag och på vilken nivå ansvaret ligger. Politiken beslutar om målen, både nationellt och lokalt, som verksamheterna har att förhålla sig till. Enligt Nacka kommuns styrprinciper beslutar kommunfullmäktige om målen men detaljstyr inte hur de ska uppfyllas.

Rektorerna tillsammans med sina respektive huvudmän ansvarar för att uppdraget uppfylls i enlighet med styrdokumentet. I Nacka kommun är det kommunstyrelsens verksamhetsutskott med tjänstemannaorganisationen Valfärd skola som är huvudman för de kommunala förskolorna och skolorna. De fristående förskolorna och skolorna har sina egna huvudmän, vilka beslutar om hur de ska bedriva sin verksamhet.

Enligt Nacka kommuns reglemente ansvarar utbildningsnämnden för finansiering, målformulering och uppföljning och utvärdering av kvaliteten i verksamheterna på en övergripande nivå, samt kundvalet och myndighetsuppgifter i de fall det enligt lag eller annan författning är hemkommunens ansvar.

Slutsatser

Läroplanernas inledande skrivningar om skolans uppdrag har fått nya formuleringar om skolans ansvar att utbilda och stötta elever på området som motionen omfattar. De förändrade läro- och kursplanerna gäller från och med höstterminen 2022. Läroplansområdet som tidigare hette Sex och samlevnad har bytt namn till *Sexualitet, samtycke och relationer* för att markera att kunskapsområdet har blivit bredare och utbildningsenheten menar att de nya inledande skrivningarna i läroplanerna ytterligare tydliggör skolornas värdegrundsuppdrag samt att det nya läroplansområdet är en viktig del för elevernas kunskapsinhämtning på området. Lärarna ges också möjlighet till kompetensutveckling på området bland annat utifrån Skolverkets fortbildningsmaterial. Skolan har en lagenlig skyldighet att göra en anmälan till socialtjänsten i de fall det finns anledning till oro för någon elev. Skolorna har också ett uppdrag att tillsammans med föräldrarna främja barnens allsidiga personliga utveckling.

Utbildningsenheten vill framhålla att de värdegrundsfrågor som motionärerna framhåller är viktiga, men rektorerna tillsammans med sina huvudmän ansvarar

för att uppdraget uppfylls i enlighet med styrdokumentet. Våld är aldrig acceptabelt i någon situation eller relation – vare sig av killar eller tjejer.

I enlighet med Nacka kommuns reglemente för utbildningsnämndens ansvarsområden konstaterar utbildningsenheten att de föreslagna åtgärderna som motionen listar inte faller inom utbildningsnämndens ansvarsområde. Det är skolans huvudman som beslutar om kompetensutvecklingsåtgärder för sin personal. Brå-rapporten pekar på att det finns behov av kompetenslyft i dessa frågor hos personal som kommer i kontakt med unga. Svaren från den kommunala huvudmannen och fristående rektorer i Nacka visar dock att flertalet skolor som utbildningsenheten har varit i kontakt med inte ser behov av stöd i särskild kompetensutveckling på detta område i dagsläget. Utbildningsenheten kommer dock att återkomma till de rektorer som tycker att kompetensutveckling skulle vara givande och tipsa om den ideella stiftelsen, *1000 Möjligheter* som arbetar med utbildning av vuxna som arbetar med unga, stiftelsen har också en stöd- och kunskapsplattform *Ungarelationer.se*, samt om Skolverkets kompetensutvecklingsmaterial.

Utbildningsenheten föreslår utbildningsnämnden att föreslå kommunfullmäktige att mot bakgrund av ovanstående ska motionen lämnas utan åtgärd. Läroplanerna och skollagen är tydliga med att skolan har ett omfattande värdegrundsuppdrag.

Ekonomiska konsekvenser

Beslutet har inga ekonomiska konsekvenser.

Konsekvenser för barn

Beslutet har inga konsekvenser för barn. Skolorna tillsammans med sina huvudmän har ett nationellt uppdrag att arbeta med värdegrundsfrågor utifrån ett bredare perspektiv än inriktningen på motionen. Läroplanernas inledande skrivningar har dessutom fått nya formuleringar om det ansvar som skolorna har i sitt värdegrundsarbete. Läroplanen för sex och samlevnad har bytt namn till *Sexualitet, samtycke och relationer* i samband med läroplansändringarna från och med detta läsår och namnbytet speglar omfattningen av kunskapsområdet.

Handlingar i ärendet

Motion – Åtgärder mot våld i ungas nära relationer, Fredrik Holmqvist med flera (V)

Rapport 2021:15 från Brå [Våld i ungas parrelationer \(bra.se\)](https://www.bra.se)

Carina Legerius
Enhetschef
Utbildningsenheten

Jill Salander
Utbildningsexpert
Utbildningsenheten